

РОБЪРТ ШЕКЛИ

ЗАЕК

Превод от английски: Иван Мадански, 1993

chitanka.info

Пристигнах в Марспорт няколко часа след кацането на кораба от Земята. На борда му се намираха сонди с елмазени глави — бях изпратил поръчка за тях преди повече от година. Искан да си заявя правата над тях, докато някой не ги е отнесъл. Не искам да кажа, че могат да ги откраднат; всички ние тук, на Марс сме джентълмени и учени. Само че тук всяка дреболия се доставя с труд. Да се докопаш първи до нещо — това е традиционният способ, чрез който джентълмените-учени се снабдяват с необходимото оборудване.

Едва успях да натоваря сондите в джипа, когато пристигна Кърсън от Планинската група и заразмахва извънредно спешна, много важна заповед. За щастие имах достатъчно съображения да си издействам свръхспешна заповед от директора Бърк. Кърсън прие поражението си толкова учтиво, че му подарих три сонди.

Той се понесе със своя скутер по червените пясъци на Марс, които изглеждаха толкова красиви на снимка и в същото време толкова лесно задръстваха двигателите.

Приближих се до земния кораб. Честно казано, изобщо не ме вълнуваха разни ракети — просто се оглеждах за нещо неприбрано.

В този момент видях заека.

Стоеше до кораба и гледаше червените пясъци, обгорените шахти за кацане и петте здания на Марспорт. Очите му бяха огромни като паници. На лицето му бе изписано: „Марс! Това е то!“

Застенах мислено. Същият ден имах толкова работа, че и месец нямаше да ми стигне. А заека влизаше в моя контингент. Веднъж, в прилив на несвойствена за него фантазия, директорът Бърк ми каза: „Тали, ти умееш да се разбираш с хората. Те те обичат. Затова те назначавам за шеф на Службата за безопасност на Марс.“

От тези думи следваше, че аз трябва да се занимавам със зайците.

В този случай заекът изглеждаше на около двадесет години. Беше висок около метър и осемдесет, но не беше по-тежък от седемдесет и пет килограма. Носът му беше успял да стане яркочервен, защото на Марс си е хладничко. Имаше големи, на вид несъразмерни ръце и огромни стъпала. Ловеше въздуха като риба, защото на Марс не стига, че е студено, ами и кислородът е малко. Респиратор, разбира се, нямаше. Зайците никога нямат респиратори.

Приближих се и го попитах:

— Е, харесва ли ти тук?

— Гос-по-ди-и! — изрече той.

— Потресаващо усещане, нали? Пред теб е мечтаната самостоятелна планета.

— Какво говорите! — заекът се задъхваше и едва говореше. От кислородния глад беше целият посинял. Целият без върха на носа. Реших да го проуча — нека още малко се помъчи.

— Значи така, качваш се тайно на този товарен кораб и пристигаш без билет на изумителния, чаровен и екзотичен Марс.

— Е, едва ли може да ме наречете пътник без билет — каза той, като безуспешно се опитваше да напълни дробовете си. — По-скоро... По-скоро...

— По-скоро си подкупил капитана — довърших аз.

Вече едва се държеше на краката си. Извадих резервния респиратор и го надянах на носа му.

— Хайде, зайче, да тръгваме — казах аз. — Ще ти намеря нещо за хапване. След това ни чака сериозен разговор.

По пътя към столовата го държах за лакътя. Така се пулеше на всичко наоколо, че неминуемо щеше да бутне нещо и да го счупи. В столовата повиших въздушното налягане и му стоплих свинско с картофи.

Жадно погълна храната, облегна се на стола и ми показва два реда бели зъби — широка усмивка, почти от ухо до ухо.

— Казвам се Джони. Джони Франклин — представи се той. — Марс! Направо не ми се вярва, че наистина съм тук!

Всички зайци така казват. Имам предвид тези, които остават живи след полета. Правят се около десет опита годишно, но само един или двама успяват да оживеят по време на полета. Успяват да се промъкнат на кораба въпреки строгите проверки на Службата за безопасност.

Корабите стартират с ускорение около двадесет g. Зайците нямат специално оборудване и се превръщат на петна по стените. Ако някой все пак оцелее, довършва го радиацията. Или се задушава в непроветрения трюм, преди да се добере до кабината на пилота.

Въпреки всичко от време на време някои от тях оживяват и пристигат на Марс с големи надежди и искрящи очи.

Аз съм този, който трябва да ги разочарова.

— Защо дойде на Марс?

— Ще ви обясня. На Земята трябва да живея като всички останали. Трябва да мисля като другите и да постъпвам като тях, иначе ще ме заключат.

Кимнах.

Сега за първи път в историята на човечеството на Земята всичко е спокойно. Мир цари по целия свят, единно световно правителство, всеобщ просперитет. Властите се стремят да съхранят всичко така, както си е. Струва ми се, че прекаляват с това, защото потискат и най-малката проява на индивидуализъм. Но кой съм аз, че да ги съдя за това? По всяка вероятност след сто години ще стане по-леко, но за един заек, живеещ в наши дни, това е прекалено дълъг срок.

— Значи си изпитал потребност от нов пейзаж, а? — попитах аз.

— Да, сър — отвърна Франклин. — Не бих искал да ви прозвучи самонадеяно, сър, но аз мечтаех да стана първооткривател. Не се плаша от трудностите. Ще работя. Ще видите, че ще работя, сър, само ми разрешете да остана. Моля ви, сър! Ще работя неуморно...

— И какво ще работиш?

— А? — за миг се обърка, после заяви: — Всичко.

— Какво умееш? Трябва ни химик, специалист по неорганични вещества. Случайно да си специалист в тази област?

— Не, сър — промълви Джони.

Този разговор изобщо не ми допадаше, но трябваше да внуша на заека неумолимата горчива истина.

— Така-а, химията не е по твоята част — мислех на глас. — Имаме място за първокласен геолог. В най-лошия случай — за статистик.

— Боя се, че...

— Кажете ми, Франклин, имаш ли професионална титла?

— Не, сър.

— А докторска степен? Или степен „магистър“? Или поне някаква диплома?

— Не, сър. Не съм завършил и средно образование.

— Тогава какво мислиш да правиш тук?

— Ами, аз... — започна Франклин. — Мислех, че по целия Марс се строи. Исках да започна като общ работник. Мога да бъда

дърводелец, водопроводчик... Сигурно ще се намери някоя работа и за мен.

Налях му втора чаша кафе, а той ме гледаше с огромните си умоляващи очи. На този стадий на разговора зайците винаги гледат така. Те предполагат, че Марс прилича на Аляска от седемдесетте години на деветнадесети век или на Антарктида от началото на двадесет и първи век — неизследвана земя, която ще бъде покорена от смели героични мъже. Но това не се отнася за Марс.

— Франклин, знаеш ли, че строителството на Марс зависи от доставките от Земята? Знаеш ли, че не се изплаща и може би никога няма да се изплати? Знаеш ли, че всеки човек тук струва всяка година по петдесет хиляди долара? Мислиш ли, че ще успееш да заработиш тези петдесет хиляди, а?

— Няма да изям много — възрази Франклин. — А след като посвикна...

— Освен това — прекъснах го аз, — знаеш ли, че на Марс няма нито един човек, който да не е поне доктор на науките?

— Това не знаех — прошепна Джони.

Зайците никога не знаят тази подробност.

Аз трябва да им обяснявам.

И аз разказах на Франклин, че всички дърводелски, шлосерски, водопроводни и строителни работи се изпълняват от учените в свободното им време. Освен това се налага да се занимаваме с администрация, готвене и почистване. Не че се справяме с всичко както трябва, но все пак се справяме.

На Марс просто отсъства неквалифицирана работна ръка. Не можем да си го позволим.

Очаквах Франклин да зарони сълзи, но той се овладя.

Огледа стаята с преценяващ поглед. Столовата беше занемарена. Но му беше интересно, защото всичко в нея е марсианско.

— Ставай — казах. — Ще ти намеря къде да преспеш. Утре ще организираме обратния полет до Земята. Не се огорчавай. Поне видя Марс.

— Да, сър — заекът тежко се надигна. — Само че, сър, за нищо на света няма да се върна на Земята.

Не започнах нов спор. Нямаше смисъл. Зайците винаги се запъват. Откъде можем да знам какво е намислил този?

Намерих легло за Франклин и се върнах в лабораторията. Няколко часа се занимавах с работата, която трябваше да свърша на всяка цена. Легнах да спя свършено безсилен.

Сутринта отидох да будя Франклин. Нямах го в леглото. За миг ми мина мисълта за възможна диверсия. Знае ли човек на какво е способен неуспял първооткривател? Току-виж извадил два-три задавителя от реактора или пък подпалил склада с горивото. Сновях из лагера като бесен и се оглеждах за заека. Открих го в недостроената спектрографска лаборатория.

Тази лаборатория се строеше в извънработно време. Който имаше свободен половин час идваше тук и слагаше по някоя тухла, сглобяваше маси или завинтваше панти за касите на вратите. Никой не можеше да се откъсне от работата си за толкова време, че да свърши всичко наведнъж.

За няколко часа Франклин беше направил повече, отколкото всички ние за няколко месеца. Оказа се наистина добър майстор и работеше така, сякаш всички дяволи на ада го гонеха по петите.

— Франклин! — извиках аз.

— Тук съм, сър — той побърза да се приближи. — Искан да направя нещо, за да не ям храната ви даром, сър. Дайте ми още малко време и ще я покрия, мистър Тали. А ако тези тръби отвън не трябва на никого, утре ще прокарам и вода.

Без съмнение Джони е славно момче. Точно такива трябваха на Марс. По всички закони са справедливостта, а и от приличие, би трябвало да го потупам по рамото и да кажа: „О’кей, момче, образованието не е всичко. Можеш да останеш. Трябват ни хора като теб.“

Наистина имах желание да му кажа тези думи. Обаче нямах право.

На Марс не се поощряват успешните авантюри.

Тук зайците не преуспяват.

Ние, учените, се оправяме криво-ляво с дърводелството, зидарията и прокарането на тръби. Просто не ни достигат пари, за да допуснем дублиране на професии.

— Франклин, моля те, престани да усложняваш задачата ми. Аз съм мекушав. Успя да ме убедиш. Но трябва да спазвам правилата и да те върна на Земята.

— Не мога да се върна там — едва чуто промълви Франклин.

— Как така?

— Ако се върна, веднага ще ме тикнат зад решетките.

— О'кей, давай отначало — простенах аз. — Само че по-накратко, ако обичаш.

— Слушам, сър. Както вече ви казах, сър, на Земята трябва да се държиш и да мислиш като другите. До едно време всичко вървеше добре. А после открих Истината.

— Кое откри?

— Аз открих Истината — гордо повтори Франклин. — Попаднах случайно на нея, но всъщност тя е много проста. Толкова проста, че обучих и сестра си, а щом тя е способна да се научи, значи всеки е способен. Тогава се опитах да обуча и останалите.

— Давай нататък.

— Ами, всички се ядосаха. Казаха, че съм се побъркал и че трябва да си държа езика зад зъбите. Но аз не можех да мълча, мистър Тали. Та това е Истината! Дойдоха да ме приберат, а аз се отправих насам.

Така значи, ве-ли-ко-леп-но! Само това ни трябва на Марс — добър старомоден религиозен фанатик, който чете проповеди на наследниците на Фауст. Точно това ми предписа лекаря. След като върна момчето на Земята, ще го тикнат в затвора и цял живот ще ме гризе съвестта.

— Това не е всичко — заяви Франклин.

— Искаш да кажеш, че тази сърцераздирателна история си има продължение?

— Да, сър.

— Казвай тогава — въздъгнах аз.

— Те преследваха и сестра ми. Разбирате ли, когато тя прозря Истината, поиска да обучава другите. Затова сега е принудена да се крие, докато... докато...

Той смръкна и преглътна сълзите си.

— Мислех си, че като видите колко съм годен за Марс, тогава сестра ми... при мен...

— Достатъчно! — не издържах аз.

— Да, сър.

— Не искам да слушам повече. И без това чух достатъчно, даже повече от достатъчно.

— А вие? Не бихте ли желали да ви открия Истината? — предложи Франклин. — Мога да ви обясня...

— Повече нито дума! — креснах аз.

— Да, сър.

— Франклин, нищо не мога да направя за теб. Абсолютно нищо. Нямах научна степен. Аз пък нямам пълномощия да ти разреша да останеш. Ще направя единственото, което мога — да поговоря с директора за твоя случай.

— Прекрасно! Много ви благодаря, мистър Тали. Обяснете му, че не съм достатъчно укрепнал след пътя. Само да събера сили и ще ви покажа на какво...

— Разбира се, разбира се — побързах да кажа и се отдалечих.

Директорът ме изгледа така, сякаш вижда моят двойник от антисвета.

— Тали, та на теб поне са ти известни правилата!

— Така е — продумах. — Но той наистина ни е полезен. Ужасно неприятно ще ми бъде да го пратя право в ръцете на полицията.

— Издръжката на всеки човек на Марс възлиза на петдесет хиляди долара ежегодно. Мислиш ли, че може да заработи...

— Знам, знам — прекъснах го аз. — Обаче неговият случай е толкова трогателен, той толкова се старае... Бихме могли...

— Всички зайци са трогателни — отбеляза директорът.

— Ясно. В края на краищата това са непълноценни създания. Не са като нас, учените. Да върви там, откъдето е дошъл.

— Тали — спокойно каза директорът. — Виждам, че този случай изостря отношенията ни. Затова ти предоставям възможността сам да го решиш. Знаеш, че за всяко вакантно място на Марс се подават поне десет хиляди заявки. Налага се да отхвърля по-добри специалисти от нас самите. Младежите с години се блъскат да завършат университет, за да заемат определена длъжност тук, а после се оказва, че мястото е заето. Като вземеш предвид тези обстоятелства, кажи с ръка на сърцето: честно ли е Франклин да остане?

— Ами... аз... по дяволите, щом така поставяте въпроса... — още бях ядосан.

— Може ли този въпрос да се постави по друг начин?

— Не, разбира се.

— Винаги е печално, когато има много призвани и малко избрани — замислено рече директорът. — На хората им трябва ново поле за изява. Бих искал да разреша поголовно заселване на Марс. Някога и това ще стане. Но не и преди да се научим да се справяме само с тукашните ресурси.

— О'кей — съгласих се аз. — Отивам да организирам отлитането на заека.

Когато се върнах, Франклин вече покриваше спектрографската лаборатория. По изражението на лицето ми веднага разбра какъв е отговорът.

Седнах в джипа и се отправих към Марспорт. Знаех какво да кажа на капитана, допуснал Франклин да пътува с неговия кораб. Доста често започнаха да се случват такива безобразия. Сега трябва да си го върне обратно.

Товарният кораб беше вкаран в стартовата шахта и само носът му се очертаваше на фона на небето. Един от нашите — Кларксън — подготвяше ракетата за излитане.

— Къде е капитанът на това ръждиво корито? — попитах аз.

— Няма капитан — отвърна Кларксън. Това е модел с радиоуправление.

Почувствах как стомаха ми започна да се надига.

— Няма капитан?!

— Не.

— А екипаж?

— Тези кораби нямат екипаж, Тали, и ти го знаеш.

— В такъв случай на кораба няма кислород — досетих се аз.

— Разбира се, че няма.

— И защита от радиация?

— Без съмнение.

— Топлоизолация също?

— Само колкото да не се разтопи корпуса.

— Навярно стартира с максимално ускорение. Накъде около тридесет g.

— Разбира се — потвърди Кларксън. — За безпилотен кораб това е най-икономично. Какво те смущава?

Не му отговорих. Скочих в джипа и се понесох с максимална скорост към спектрографската лаборатория. Стомахът ми вече не се надигаше. Чувствах го обърнат наопаки.

Никой един човек не може да оцелее след такъв полет. Няма никакви шансове. Дори един на десет милиона. Физически не е възможно.

Когато стигнах до лабораторията, Франклин беше приключил с покрива и съединяваше тръби. Беше обедна почивка и няколко човека от Планинската група му помагаша.

— Франклин! — извиках го аз.

— Да, сър?

Поех дълбоко дъх и попитах:

— Франклин, ти с товарния кораб ли долетя?

— Не, сър. Опитвах се да ви обясня, че никакъв капитан не съм подкупвал, но вие...

— В такъв случай — казах аз много бавно, — как попадна тук?

— Чрез Истината!

— Би ли ми обяснил?

Франклин се замисли.

— Ужасно съм уморен от пътя, мистър Тали, но мисля, че ще мога.

И изчезна.

Стоях и тъпо мигах. След малко един от геолозите посочи нагоре. На около триста метра над повърхността се рееше Франклин.

След миг беше отново пред мен. Беше доста посърнал, а върхът на носа му светеше като червен светофар.

Мигновено преместване в пространството! Нулев преход! Виж ти!

— Това ли е Истината? — попитах аз.

— Да, сър. Това е... когато гледаш на света по друг начин. Трябва само да видиш Истината, но наистина да я усетиш. Тогава всичко е възможно. Но на Земята му викаха ха... халюцинация. Казаха ми да престана да хипнотизирам хората и...

— Можеш ли да ни научиш на това?

— Много е лесно. Е, трябва малко време.

— Няма значение. Надявам се, че ще можем да отделим достатъчно време. Дори е сигурно. Да си загубиш времето заради

Истината означава да не си го губил напразно.

Кой знае още колко време щях да бръщолева глупости, ако Франклин не беше прекъснал. По гласа му личеше, че е развълнуван.

— Мистър Тали, означава ли това, че мога да остана?

— Да, Франклин, можеш да останеш. Честно казано, ако се опиташ да напуснеш Марс, ще те застрелям.

— О, сър, благодаря ви, сър! А сестра ми? Може ли и тя да дойде?

— Да, да, нека дойде — зарадвах се аз. — По всяко време...

Чух изплашения вик на геолозите и бавно се обърнах. Косите ми се изправиха.

Пред мен стоеше момиче — високо, слабо девойче с огромни очи. Оглеждаше се като лунатик и бърбореше:

— Марс! Гос-по-ди-и!

После ме забеляза и бузите ѝ пламнаха.

— Простете, сър. Аз... аз... подслушвах...

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

МОЯТА БИБЛИОТЕКА

<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.